

บทที่ 1

บทนำ

1. ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

ปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่าปัญหาการจัดการมูลฝอยเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดในกลุ่มปัญหาสิ่งแวดล้อม (สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2542) โดยเป็นผลสืบเนื่องจากความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการเกิดเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน และมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น ทำให้มีวัสดุเหลือใช้และปริมาณมูลฝอยสูงตามไปด้วย

ในปี 2541 พบว่ามีมูลฝอยทั่วประเทศประมาณวันละ 37,000 ตัน ในขณะที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีขีดความสามารถในการจัดการเก็บขนและกำจัด ได้เพียงร้อยละ 50 – 60 ของปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นเท่านั้น (กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, 2542) จึงก่อให้เกิดมูลฝอยตกค้างตามที่ต่างๆ จำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เช่น เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ และแพร่กระจายของเชื้อโรค เกิดการปนเปื้อนจากน้ำชะล้างมูลฝอยต่อแหล่งน้ำผิวดินและใต้ดิน เป็นต้น อันนำมาซึ่งความเดือดร้อนรำคาญ และเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน (สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2540) ดังนั้นปัญหามูลฝอย จึงเป็นปัญหาเร่งด่วนที่หน่วยงานของรัฐต้องรีบเร่งเข้าไปแก้ไขให้มีการจัดการมูลฝอยอย่างเป็นระบบ ถูกสุขลักษณะ และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน อย่างไรก็ตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประสบปัญหาในการจัดการหลายประการ โดยมีข้อจำกัดในด้านประสิทธิภาพของการจัดการมูลฝอย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ที่มีการขยายตัวของชุมชนเมืองและประชากรอย่างรวดเร็ว ทำให้ความสามารถในการจัดเก็บรวบรวม ขนส่ง และฝังกลบไม่เพียงพอกับปริมาณมูลฝอยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (สิรินทรเทพ เต่าประยูร, 2539) โดยมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยทั่วประเทศสูงมากถึงร้อยละ 4.40 ต่อปี (อติศักดิ์ ทองไข่มุกด์, 2541) นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดเรื่องพื้นที่ในการกำจัดทั้งด้านความคุ้มทุนทางเศรษฐศาสตร์ และการคัดค้านโครงการที่ทิ้งมูลฝอยจากประชาชน อย่างเช่น กรณีการปิดถนนทางเข้าบ่อทิ้งมูลฝอยของเทศบาล เพื่อคัดค้านการฝังกลบมูลฝอยของชาวบ้านตำบลฝายกวาง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เนื่องจากได้รับผลกระทบอย่างหนักจากกลิ่นเหม็น ฝูงแมลงวัน และน้ำชะล้างมูลฝอยที่ปนเปื้อนในแหล่งน้ำธรรมชาติเมื่อปี 2543 หรือกรณีการปิดถนนต่อต้านการทิ้งมูลฝอยของชาวสมุทรสาคร เนื่องจากเกรงผลกระทบจากการก่อสร้างที่ทิ้งมูลฝอย (มดิชนรายวัน อ้างถึงในสถาบันดำรงราชานุภาพ, 2542) เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงปัญหาจากปริมาณมูลฝอยที่ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น

จากปัญหาปริมาณมูลฝอยที่มีมากกว่าขีดความสามารถของหน่วยงานของรัฐในการแก้ปัญหา ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเริ่มตระหนักว่า การจัดการมูลฝอยที่ผ่านมาซึ่งมุ่งเน้นที่เทคโนโลยี และเครื่องมือเพื่อการกำจัดมูลฝอยให้หมดไปนั้น เป็นการแก้ไขปัญหาคือปลายเหตุ นั่นคือ ประชาชนผู้ทิ้งมูลฝอยก็ยังคงมีพฤติกรรมทิ้งเช่นเดิม (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2540) ดังนั้นการแก้ปัญหา มูลฝอยนอกเหนือจากการวางแผนการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการเก็บขนมูลฝอย การไม่ปล่อยให้มีมูลฝอยตกค้าง และการเลือกใช้วิธีการกำจัดมูลฝอยที่เหมาะสมกับสภาวะภูมิศาสตร์ของพื้นที่รวมทั้งงบประมาณแล้ว แนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหา คือ การลดปริมาณมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดมูลฝอย และการนำมูลฝอยที่ยังใช้ประโยชน์ได้กลับมาใช้ใหม่ โดยอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในฐานะเป็นผู้ผลิตมูลฝอย หรือเป็นผู้ทิ้งมูลฝอย (พิชญ์ สุกผล , 2539) ซึ่งนอกจากจะช่วยลดปริมาณมูลฝอยที่จะต้องกำจัดแล้ว ยังทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการกำจัดมูลฝอยน้อยลง ช่วยยืดอายุพื้นที่ฝังกลบมูลฝอย ลดความต้องการใช้พื้นที่ของสถานที่กำจัดลง นอกจากนี้ยังช่วยประหยัดทรัพยากรธรรมชาติและพลังงานอีกด้วย (สิรินทรเทพ เต่าประยูร, 2539) เพราะฉะนั้น ความสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหามูลฝอยชุมชน จึงอยู่ที่การมีส่วนร่วมของประชาชนในการลดปริมาณมูลฝอย ได้แก่ การลดการก่อมูลฝอย (Reduce) การนำผลิตภัณฑ์มาใช้ซ้ำ (Reuse) การนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycling) การปฏิเสธการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ยากต่อการกำจัด (Reject) (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2541) และการตอบรับที่จะมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอย (Response) (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2540)

จากแนวทางการลดปริมาณมูลฝอยข้างต้น การตอบรับเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญที่จะแสดงถึงประสิทธิภาพของการลดปริมาณมูลฝอยลงได้ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นตัวสะท้อนการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งหากประชาชนไม่มีการตอบรับยอมทำให้กิจการหรือโครงการหนึ่งโครงการใด ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องยั่งยืน (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2540) นอกจากนี้ จุดแข็งประการหนึ่งของการมีส่วนร่วม ยังช่วยสร้างกระบวนการเรียนรู้และการยอมรับในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งการมีส่วนร่วมไม่เพียงแต่จะช่วยแก้ไขปัญหาคือสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังช่วยสร้างพลังกลุ่มและความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ก่อให้เกิดการทำงานในรูปของกลุ่มหรือองค์กรชุมชน (Cornwell and Jewkes, 1995) อันเป็นกลไกที่ช่วยให้ชุมชนสามารถดูแลควบคุมการพัฒนาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ชุมชนต้องการอย่างต่อเนื่อง และเป็นวิถีทางนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาอย่างยั่งยืน (อรพินท์ สพโชคชัย, 2538)

ในกรณีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยที่ผ่านมาพบว่า คุณภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับผู้ร่วมกระทำ โดยบทบาทชี้นำและการตัดสินใจส่วนใหญ่อยู่ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ (ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, 2531) การแก้ปัญหาก็มักเป็นการใช้งบประมาณ

ไปกับการรณรงค์ โดยการผลิตสื่อ ให้ข้อมูลข่าวสารด้านการคัดแยก ทำให้ไม่มีกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ประชาชน และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแบบรวมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมติดตามประเมินผล ส่งผลให้การดำเนินงานเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยไม่บรรลุเป้าหมาย (สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2542) ดังนั้นกลยุทธ์และวิธีการที่จะส่งเสริมให้ประชาชนตอบรับที่จะมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของชุมชน จึงเป็นสาระสำคัญที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึง

เทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา เป็นเทศบาลหนึ่งที่มีกรขยายตัวของชุมชน มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว และเริ่มประสบปัญหาด้านการจัดการมูลฝอย จากการสัมภาษณ์นายกอเส็ม คาฮี เทศมนตรีฝ่ายสาธารณสุข เทศบาลตำบลปริก พบว่ากิจกรรมในชุมชนก่อให้เกิดปริมาณมูลฝอยประมาณ 5 ตันต่อวัน ปัจจุบันมีการจัดการมูลฝอยโดยเทศบาล ซึ่งมีหน้าที่ในการเก็บขน และกำจัด โดยวิธีการเทกองกลางแจ้ง และมีการเผาบ้างเป็นครั้งคราว ในบริเวณที่ทิ้งมูลฝอยของเทศบาล ซึ่งเป็นวิธีการที่ไม่ถูกสุขลักษณะและอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำใต้ดินได้ ซึ่งทางเทศบาลเองก็ตระหนักในข้อนี้ แต่ก็ไม่สามารถดำเนินการฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาลได้ เนื่องจากขาดแคลนงบประมาณและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการดำเนินงาน จึงมีโครงการที่จะปิดที่ทิ้งมูลฝอยของทางเทศบาลเอง เนื่องจากเล็งเห็นปัญหาการจัดการมูลฝอยที่จะเกิดในอนาคต โดยการนำมูลฝอยไปที่ซึ่งที่ทิ้งมูลฝอยของเทศบาลตำบลสะเดา จังหวัดสงขลา ซึ่งจะทำให้เทศบาลตำบลปริกมีค่าใช้จ่ายในการจัดการมูลฝอยสูงขึ้น เนื่องจากเทศบาลตำบลสะเดาคิดค่าใช้จ่ายในการฝังกลบมูลฝอย กิโลกรัมละ 0.25 บาท ทำให้เทศบาลตำบลปริกต้องมีค่าใช้จ่ายเบื้องต้นถึงวันละประมาณ 1,250 บาท เดือนละ 37,500 บาท และเมื่อคิดค่าใช้จ่ายต่อปีจะสูงถึง 450,000บาท (ยังไม่รวมค่าเก็บขน และขนส่ง) จากปัญหาดังกล่าว เทศบาลตำบลปริกจึงมีแนวคิดที่จะลดปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยการลดปริมาณมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดมูลฝอยลง เพื่อลดภาระในการเก็บขน และลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดมูลฝอย ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนในเขตเทศบาลปริก โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research, PAR) ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเนื่องจากรูปแบบดังกล่าว มีการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ และเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเข้าศึกษาหาสาเหตุและปัญหาด้านมูลฝอยของชุมชน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ วางแผน ดำเนินการแก้ไขปัญหาของชุมชนให้เบาบางลง ซึ่งมีวิธีการและขั้นตอนที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานร่วมกันของชุมชน

และนักวิจัย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นเทคนิคที่เหมาะสมในสมัยปัจจุบันที่ ต้องการการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ซึ่งนอกจากจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน แล้ว ยังช่วยให้ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาของชุมชนด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาด้วยความ สัมครใจในการสนองตอบต่อการแก้ไขปัญหา ผ่านการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์ ปัญหา และหาแนวทางแก้ปัญหา เมื่อได้แนวทางแล้วก็กลับไปลงมือปฏิบัติ แล้วกลับมาทบทวน วิเคราะห์ร่วมกัน เป็นการสรุปบทเรียน เพื่อหาหนทางต่อไปอีก กระบวนการที่เกิดซ้ำๆ นี้ เป็นตัว ขับเคลื่อนให้เกิดพลังของการเรียนรู้ เท่ากับเป็นการยกระดับสติปัญญาของสมาชิกในกลุ่ม และผล พวงจากการเรียนรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้นจริงดังกล่าว ยังช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งคนใน ชุมชนสามารถเห็นเป็นรูปธรรมได้ นำไปสู่การรวมกลุ่มขององค์กรชาวบ้านและความเป็นชุมชนที่ เข้มแข็งต่อไป

คำถามในการวิจัยคือการใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สามารถพัฒนา กระบวนการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน ได้หรือไม่ อย่างไร มีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน ในการจัดการมูลฝอยชุมชน และผลเบื้องต้นของการดำเนินการจัดการมูลฝอยชุมชนหลังจากเสร็จ ลี้นการวิจัยภาคสนามเป็นอย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนใน การจัดการมูลฝอยชุมชน โดยการใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2.2 เพื่อศึกษาเงื่อนไข ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมและกระบวนการ เรียนรู้ของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน

2.3 เพื่อศึกษาผลเบื้องต้นของการดำเนินการจัดการมูลฝอยชุมชน จากการใช้รูปแบบการ วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของ ประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

3.1 เกิดกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำของประชาชนในพื้นที่ศึกษา ทั้งยังเป็นกระบวนการเรียนรู้ในอันที่จะร่วมกันแก้ปัญหาด้านมูลฝอยของชุมชน ซึ่งนำไปสู่การจัดการมูลฝอยที่เหมาะสม โดยดึงศักยภาพชุมชนท้องถิ่นมาใช้

3.2 สามารถสร้างทีมวิจัยท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็ง สามารถขยายผลไปยังชุมชนอื่นๆ เป็นการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ และเมื่อผู้วิจัยออกจากพื้นที่ศึกษาไปแล้ว ชุมชนสามารถจัดการมูลฝอยชุมชนได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

3.3 เกิดการรับรู้เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการ เพื่อสนับสนุนให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน ตลอดจนทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ รวมทั้งปัญหาอุปสรรคในการสนับสนุนกระบวนการดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

4. ขอบเขตการศึกษา

4.1 พื้นที่ศึกษา ได้แก่ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา 1 ชุมชน คือชุมชนปริกตก

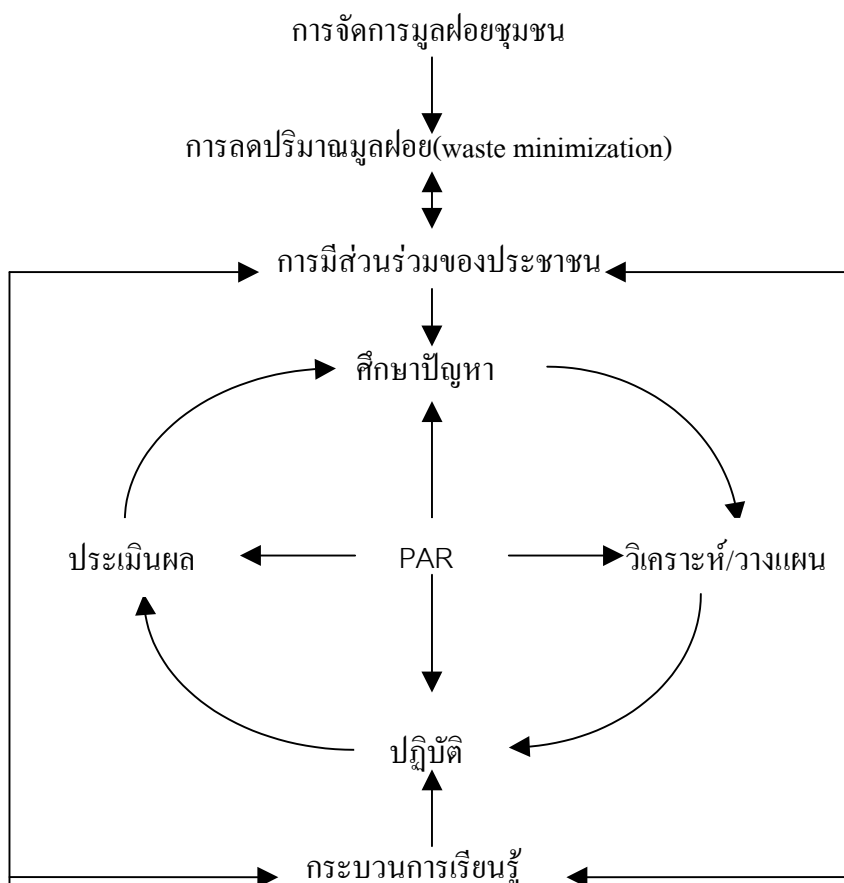
4.2 ศึกษาถึงผลเบื้องต้นของการใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน และกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชนปริกตก ตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

4.3 ประชากรที่ใช้ศึกษาคือ ชาวบ้านที่ตั้งบ้านเรือนและอาศัยอยู่ในชุมชนปริกตก ตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา จำนวน 168 หลังคาเรือน อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน กรรมการชุมชน ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลปริกที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

4.4 ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ระยะเวลาและงบประมาณในการศึกษาขึ้นอยู่กับสถานการณ์และบริบทในขณะนั้นๆ จึงไม่สามารถใช้ประชากรทั้งหมดในเขตเทศบาลตำบลปริกในการศึกษาได้ และจำกัดขอบเขตของระยะเวลาในการศึกษา โดยประเมินผลเบื้องต้นในการปฏิบัติตามแผนในการแก้ไขปัญหามูลฝอยในระยะแรก

5. กรอบแนวคิดการศึกษา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีกรอบแนวคิดที่ประยุกต์มาจากแนวคิดทฤษฎีด้านการมีส่วนร่วมควบคู่กับทฤษฎีด้านกระบวนการเรียนรู้ และสภาพปัญหาในการจัดการมูลฝอยในท้องถิ่น โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยการให้สมาชิกในชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องและผู้วิจัย ได้เข้ามาร่วมศึกษาสภาพปัญหามูลฝอยในชุมชน วิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหา การปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา และร่วมประเมินผล เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดการปัญหามูลฝอยในชุมชน โดยมุ่งเน้นแนวคิดด้านการลดปริมาณมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดมูลฝอย เนื่องจากกระบวนการวิจัยที่เกิดจากการร่วมคิดร่วมทำแบบมีส่วนร่วม นอกจากจะช่วยให้สามารถแก้ปัญหาด้านมูลฝอยที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของชุมชนแล้ว ยังสามารถก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในด้านสติปัญญา ทักษะคิดและจิตสำนึกของชุมชน อันเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะก่อให้เกิดการปฏิบัติในการจัดการมูลฝอยที่เหมาะสมต่อไปในอนาคต ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา : ดัดแปลงจากปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543)

6. นิยามศัพท์

การส่งเสริม ในที่นี้หมายถึง การใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นยุทธวิธีในการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ และระดมการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง การมีส่วนร่วมใน 2 ลักษณะ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา และการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะผู้ร่วมวิจัย

การจัดการ หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ ซึ่งต้องมียุทธศาสตร์ประกอบหลายๆ ด้านที่เกี่ยวข้อง เช่น คน ทรัพยากร สถานที่ ฯลฯ เพื่อให้เกิดผลตามที่คาดหวัง

มูลฝอยชุมชน หมายถึง มูลฝอยที่เกิดจากกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน เช่น บ้านพักอาศัย ธุรกิจร้านค้า สถานประกอบการ สถานบริการ ตลาดสด สถาบันต่างๆ ทั้งนี้ไม่รวมของเสียอันตราย และมูลฝอยติดเชื้อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การรวมทั้งการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและการวิจัยเชิงปฏิบัติการเข้าด้วยกัน กล่าวคือ เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมวิจัยในการดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอน นับตั้งแต่การระบุปัญหา การดำเนินการ การติดตามผล จนถึงขั้นประเมินผล

กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการของประสบการณ์ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และพฤติกรรมนั้นอาจคงอยู่ระยะหนึ่ง หรือตลอดไปก็ได้